

Từ một nền nông nghiệp nghèo nàn và lạc hậu, mãi đến những năm cuối thập kỷ 80 của thế kỷ 20 vẫn còn 60% dân số sống dưới mức đói nghèo. Nhưng, nhờ có quyết sách “đổi mới” của Đảng và Nhà nước chuyển đổi từ kinh tế kế hoạch bao cấp sang mô hình kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, đa dạng hóa các thành phần kinh tế và giải phóng tư liệu sản xuất thông qua Luật đất đai năm 1993. Nhân dân ta đã thoát nghèo, không những đảm bảo an ninh về lương thực trong nước, mà còn là nước hàng năm xuất khẩu hơn 6 triệu tấn gạo ra thị trường thế giới.

Cần tư duy mới

VỀ SẢN XUẤT NÔNG NGHIỆP HIỆN NAY

■ Doãn Trí Tuệ

Trên mặt trận nông nghiệp hiện nay ở nước ta nói chung, Nghệ An nói riêng đã có rất nhiều tiến bộ khoa học kỹ thuật được ứng dụng ngày càng nhiều, đem lại hiệu quả rất lớn. Nhưng, những năm vừa qua chúng ta đang phấn đấu đạt mục tiêu về số lượng sản phẩm để phục vụ công cuộc xóa đói giảm nghèo. Ngày nay, mục tiêu đó cần được thay

đổi chuyển mạnh từ lượng sang chất, vừa phục vụ cho chính mình, vừa để phục vụ xuất khẩu để làm giàu quê hương và thực sự sẽ đem lại hiệu quả kinh tế cao hơn.

Muốn vậy, cần có tư duy đổi mới về sản xuất nông nghiệp hiện nay, trước mắt cần thật sự đổi mới cách nghĩ và cách làm nông nghiệp thời kỳ hội nhập và phát triển với cách mạng 4.0, cụ thể là:

Thứ nhất: Từ lâu nay ngành nông nghiệp phát triển dựa vào đơn ngành trồng trọt, chăn nuôi, thủy sản..., trong khi tư duy mới hiện nay là tích hợp, cộng hưởng đa giá trị, sử dụng yếu tố khoa học, công nghệ bằng những mô hình nông nghiệp tuần hoàn, nông nghiệp hữu cơ... Nội dung cốt lõi của Chiến lược phát triển nông nghiệp, nông thôn bền vững giai đoạn 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2050 đang đặt ra cho ngành nông nghiệp những vấn đề lớn mà ngành phải có sự thay đổi kịp thời, cụ thể là: thay đổi tư duy mới, tư duy năng suất cao nhất, sản lượng lớn nhất. Xét về kinh tế học hiện nay, tư duy như vậy, không đồng nghĩa với tăng trưởng cao nhất. Cụ thể là những năm gần đây, GDP đóng góp của ngành nông nghiệp tăng, nhưng chi phí đầu vào cũng tăng theo, nên giá trị gia tăng giảm, thu nhập trực tiếp của người nông dân không đồng hành cùng với sự tăng trưởng của ngành nông nghiệp. Giá trị gia tăng mới là yếu tố được quan tâm nhất, chứ không phải yếu tố năng suất cao, sản lượng lớn.

Hiện nay, xu thế tiêu dùng của người dân đã thay đổi rất nhiều, họ không mua những loại nông sản, thực phẩm dựa trên giá cả cao hay thấp (rẻ hay đắt), mà dựa chủ yếu vào giá trị, không chỉ ngon mà phải sạch, được sản xuất theo quy trình VietGAP hay Global GAP, đặc biệt những nông sản xuất khẩu lại càng khắt khe và phải có tem truy xuất nguồn gốc rõ ràng. Toàn bộ những điều đó mới là chiến lược, chứ không phải là việc tăng ngành này, giảm ngành kia. Chiến lược đó phải hướng đến sự tăng trưởng bao trùm, không gói gọn cụ thể là bao nhiêu phần trăm mà còn phải tạo ra bao nhiêu công ăn việc làm cho bao nhiêu người, phải làm cho cả xã hội cũng như người nông dân được thụ hưởng sự phát triển của ngành nông nghiệp.

Vi vậy, việc xây dựng nền nông nghiệp sản xuất hàng hóa tập trung, ứng dụng công nghệ mới với năng suất, chất lượng cao, thân thiện với môi trường, thích ứng với biến đổi khí hậu và hội nhập quốc tế. Phát triển nông thôn toàn diện, hiện đại gắn với quá trình đô thị hóa là mục tiêu ngành nông nghiệp phải hướng tới hiện nay. Chỉ có như thế mới nâng cao được thu nhập và đời sống của người dân, đảm bảo vững chắc an ninh lương thực, thực phẩm, giảm nghèo bền vững, nâng cao vị thế của người dân nông thôn, xây dựng nông thôn xanh, sạch, đẹp với một hệ thống cơ sở hạ tầng, dịch vụ xã hội đồng bộ tiệm cận khu vực đô thị và hướng tới một nền nông nghiệp sinh thái, nông thôn hiện đại, nông dân văn minh.

Thứ hai: Kịp thời chuyển nền nông nghiệp hiện nay sớm trở thành nông nghiệp xanh, nông nghiệp tuần hoàn, nông nghiệp hữu cơ... gọi chung là nông nghiệp sạch, thân thiện với môi trường, mang tính nhân đạo và ổn định. Nếu cứ duy trì mô hình tăng trưởng nông nghiệp dựa vào năng suất cao nhất, sản lượng lớn nhất sẽ khai thác tận kiệt tài nguyên đất đai, tận dụng lao động giá rẻ, sử dụng nhiều phân bón hóa học, thuốc trừ sâu bệnh hóa học, chất kích thích sinh trưởng hóa học... thì mỗi động lực của tăng trưởng nông nghiệp đứng trước nguy cơ suy kiệt. Không những thế sản phẩm làm ra phải bán với giá rẻ, khó tiêu thụ, thậm chí là thừa ế, rồi lại kêu gọi giải cứu.

Để có nhiều sản phẩm nông nghiệp không dừng lại là sản phẩm OCOP, mà phải là sản phẩm hàng hóa phát triển ổn định, đạt tiêu chuẩn gọi chung là sản phẩm sạch, dễ dàng tiêu thụ trên thị trường trong và ngoài nước.

Muốn vậy, chúng ta cần khắc phục những hạn chế đang tồn tại hiện nay, đó là:

Một: Không nên quá coi trọng mục tiêu phấn đấu đạt được năng suất cao, sản lượng lớn mà xem nhẹ mục tiêu có được chất lượng sản phẩm nông

sản hàng hóa tốt nhất, an toàn cao nhất.

Hai: Diện tích canh tác bình quân trên hộ dân vừa nhỏ, vừa phân tán, rất khó hình thành vùng sản xuất hàng hóa tập trung trên quy mô lớn. Đặc biệt, việc ứng dụng cơ giới hóa trong các khâu sản xuất, thu hoạch càng gặp khó khăn, từ đó tính ổn định không cao, hiệu quả sản xuất thấp.

Ba: Ý thức về sản xuất tự cung, tự cấp vẫn còn tồn tại ở không ít địa phương từ người lãnh đạo đến người sản xuất do còn nặng tư tưởng an ninh lương thực làm cốt lõi để đảm bảo an sinh xã hội. Tất nhiên tư duy đó không sai, nhưng an ninh lương thực không hoàn toàn chỉ có trồng lúa, trồng ngô, trồng khoai. Vấn đề cơ bản là đem lại hiệu quả kinh tế lớn thì sẽ có nhiều tiền, có tiền sẽ có lương thực.

Bốn: Sản phẩm làm ra nhiều, nhưng phần lớn chưa đảm bảo an toàn vệ sinh thực phẩm, do trong quá trình sản xuất còn sử dụng nhiều phân bón hóa học, nhất là phân đạm, thuốc trừ sâu bệnh, thuốc diệt cỏ dại, chất kích thích sinh trưởng. Chưa có nhiều sản phẩm được sản xuất sạch theo quy trình Viet GAP, Global GAP, nông nghiệp hữu cơ... Vì vậy, sản phẩm làm ra chưa tạo được niềm tin đối với người tiêu dùng, rất ít sản phẩm có tem truy xuất nguồn gốc.

Năm: Số lượng doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp còn quá ít, chưa tương xứng với tiềm năng và lợi thế của nông nghiệp Nghệ An. Mỗi liên kết giữa 4 nhà còn nhiều hạn chế trong việc tạo ra chuỗi liên kết từ sản xuất đến tiêu thụ sản phẩm. Các hình thức liên kết còn lỏng lẻo, chưa có gì ràng buộc khi có một bên không thực hiện đúng cam kết, nhất là bên doanh nghiệp không tiêu thụ hết sản phẩm hoặc bên sản xuất ra

sản phẩm không giao hàng đầy đủ cho doanh nghiệp...

Đại hội XIII của Đảng đã mở ra một hướng đi mới, với mục tiêu chiến lược “Nông nghiệp sinh thái, nông thôn hiện đại, nông dân thông minh”. Thị trường tiêu thụ nông sản phẩm hàng hóa cả trong nước và nhất là thị trường quốc tế rộng mở, hàng hóa phải được sản xuất có trách nhiệm với xã hội, với người tiêu dùng, với sự bền vững của môi trường, bảo vệ tốt tài nguyên, đa dạng sinh học, giảm phát thải và ứng phó với biến đổi khí hậu. Đó chính là nông nghiệp xanh, nông nghiệp tuần hoàn, nông nghiệp hữu cơ... Đã đến lúc nông thôn và nông dân phải chuyển mình cùng thời đại để nắm bắt cơ hội, hội nhập và phát triển với “cách mạng 4.0”. Tư duy phát triển cần chuyển từ sản xuất nông nghiệp đơn thuần sang sản xuất mang đậm tính chất *kinh tế nông nghiệp*. Từ tư duy năng suất cao, sản lượng lớn sang tư duy đạt giá trị cao làm trung tâm thông qua tích hợp các hệ giá trị khác nhau vào sản phẩm. Từ tư duy tận dụng, khai thác sang tư duy không ngừng bồi dưỡng và làm giàu tài nguyên để phục vụ nhu cầu sản xuất bền vững. Từ tư duy tự cung, tự cấp chuyển sang tư duy hội nhập, hòa nhập với dòng chảy của chuỗi giá trị và xu thế phát triển chung của xã hội. Từ tư duy ngắn hạn chuyển sang tư duy dài hạn, bền vững và hướng tới những giá trị xanh được tạo nên từ những chuyển đổi xanh, tiêu dùng xanh, kinh tế xanh.

Để chuyển mình thay đổi, ngành nông nghiệp không thể tự làm một mình, mà phải có sự chia sẻ, hợp tác, đồng hành, ủng hộ của Trung ương, của các ban ngành, các tổ chức đoàn thể từ tỉnh đến huyện, thành, thị, xuống xã, phường, thị trấn và các tổ chức quốc tế càng tốt. Đặc biệt cần phát huy vai trò chủ thể của người nông dân và các doanh nghiệp nông nghiệp.

Đồng thời, kiến nghị với UBND tỉnh, Sở Khoa học và Công nghệ Nghệ An có kế hoạch đầu tư đủ và nhiều kinh phí cho sự đổi mới tư duy phát triển nông nghiệp như đã nói ở trên./.